

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ, СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ТА КАНАДИ

Прудніков А.О.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Розглянуті актуальні питання і особливості функціонування кредитних спілок (КС) в Україні, США та Канаді. Проаналізована діяльність кредитних спілок та об'єднань кредитних спілок, а також діяльність спілок, які не входять до членів асоціації. Вивчені підходи до управління та створення фінансових фондів асоціацій та робота сервісних центрів.
Ключові слова: кредитна спілка, фонди, сервіс, об'єднана кредитна спілка, активи, кредити, ліги, сервіс-корпорації, народні каси, об'єднані центральні.

Постановка задачі. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в умовах трансформації економіки України особливого значення набувають комплексні дослідження, які дають можливість на основі всестороннього аналізу стану системи розробити науково обґрунтовані мікроекономічні підходи. Необхідно приділити увагу дослідженню діяльності кредитних спілок як не фінансових установ, головною метою яких є економічний та соціальний захист своїх членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування.

Аналіз останніх досліджень. Вітчизняні дослідники кооперативних форм господарювання, зокрема М. Аліман, З. Бабенко, З. Гелів, С. Гончаренко, А. Гончарук, С. Зіновчук, П. Маковський, С. Морочко, П. Козінець, А. Оленчик, А. Пантелеймоненко, С. Семчик, звертали основну увагу на освітлення організаційно-економічних питань, пов'язаних з функціонуванням споживчої, сільськогосподарської кооперації, діяльністю сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, розвитком кооперативного права. В. Гончаренко один з перших висловив значний внесок у розробку питань щодо організації кредитних спілок по кооперативних принципах.

Ціль статті. Головною ціллю статті є проведення статистичного, порівняльного та теоретичного аналізу закономірностей розвитку кредитно-кооперативного руху для визначення слабких сторін кредитно-кооперативного руху.

Виклад основного матеріалу. Національна система кредитних спілок України є трирівневою і представлена великою кількістю автономних кредитних спілок (станом на 1 січня 2014 року їх кількість досягла 624 КС), переважна частина яких має розгалужену мережу відокремлених підрозділів, низкою об'єднаних кредитних спілок, що є складовою частиною обласних асоціацій кредитних спілок, [1]. З вище перерахованих численних асоціацій, тільки остання має реальні важелі впливу на розвиток, зміцнення й стабілізацію системи кредитних спілок в межах України. Структура національної системи кредитних спілок України представлена на рис. 1.

Для кращого уявлення й розуміння стану системи кредитних спілок України, необхідно провести глибокий аналіз основних фінансових показників діяльності КС. Доцільним буде вивчення питання у розрізі двох складових: системи кредитних спілок Національної асоціації кредитних спілок України й системи кредитних спілок, які не входять до складу

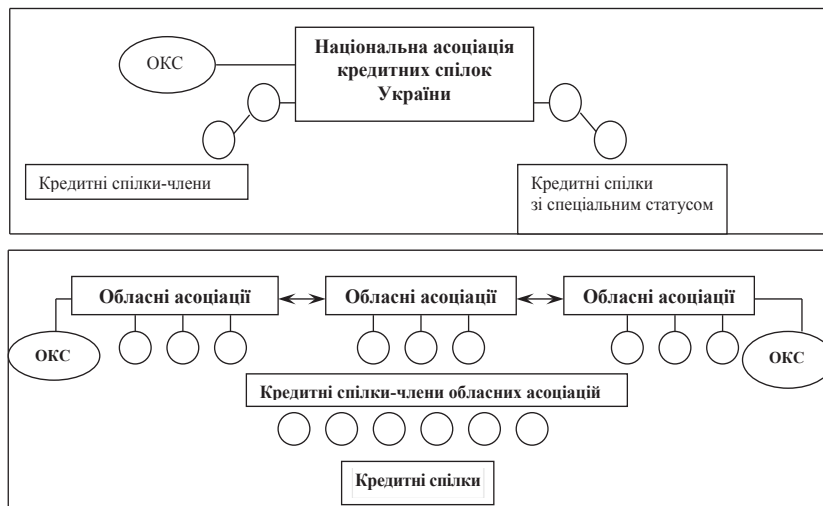

Рис. 1. Національна система кредитних спілок України

Джерело: сформовано автором на основі [2]

НАКСУ (в тому числі: автономні кредитні спілки, КС об'єднані ОКС-ами та Обласними асоціаціями).

Національна асоціація кредитних спілок України (НАКСУ) функціонує у межах національної системи кредитних спілок майже 20 років. За цей час було створено потужну мережу із 150 КС із розгалуженою сервісною інфраструктурою, що включає в себе: Навчально-методичний центр НАКСУ, Інформаційно-консультативну службу, Сервісний центр, Об'єднану кредитну спілку (ОКС НАКСУ). Впродовж 1992-2006 років було налагоджено співпрацю з Всесвітньою Радою кредитних спілок, Канадським проектом зміцнення кредитних спілок України, Бюро кредитних історій, Державною Комісією регулювання ринків фінансових послуг, отримано підтримку й сприяння від кооперативних систем Польщі, Угорщини, Канади й США, встановлено зв'язки з міжнародними проектами, в тому числі проект "ТАСІС", "ТАК" та інші [2].

Головними напрямками діяльності й стратегічними завданнями Національної асоціації кредитних спілок України є: координація діяльності КС – членів НАКСУ, надання методичної, технічної та організаційної підтримки; сприяння забезпеченню фінансової стабільності системи, представлення, лобювання, пропаганда й захист ідей та інтересів кредитно-кооперативного руху тощо.

Національна асоціація кредитних спілок України на основі фінансових показників стану КС вивела та запровадила рейтингову систему, в основі якої покладено принцип визначення для кожної окремої кредитної спілки рівня "беззбитковості". Основними принципами побудови рейтингової сис-

теми стали наступні положення: для кожного з показників визначається оптимальне і критичне значення; інтервал між оптимальним та критичним значенням розбивається на певну кількість проміжків, кожному з яких присвоюється певний бал; для кредитної спілки визначається фактичне значення кожного показника та присвоюється бал за ним; сумарний бал кредитної спілки є її рейтинговою оцінкою і визначає її місце серед інших кредитних спілок. Рейтингова оцінка складається з 15-ти показників, розбитих за категоріями і включають в себе: доходність, капітал, активи, простроченість та ліквідність. Максимальний загальний бал кредитної спілки складає 100 балів. Мінімальний загальний бал “-90” [3, с. 21].

Таким чином, розглянувши систему кредитних спілок НАКСУ з розвинутою сервісною інфраструктурою та потужною базою фінансових фондів, можемо констатувати той факт, що ця організація є дійсно надійною підтримкою розвиткової стабілізації системи, яскравим підтвердженням чого є значення фінансових показників економічної діяльності КС, які повністю відповідають встановленим нормативам, критеріям і стандартам.

Другим елементом національної системи кредитних спілок України, є мережа КС, що не входять до складу Національної асоціації кредитних спілок України, в тому числі: автономні кредитні спілки, КС об'єднані ОКС-ами та Обласними асоціаціями. Разом вони намагаються вибудувати чітку структуру мережі кредитних спілок, однак не маючи досвіду і належної підтримки з боку держави, усі докладені зусилля зводяться на нівець. Кожна п'ята КС, що входить до її складу має суттєві проблеми з дотриманням фінансових нормативів й критеріїв, стан кожної 10-ої оцінюється як загрозливий. Достатньо кільком КС одного регіону збанкрутити, миттєво підривається імідж і довіра усього кредитно-кооперативного руху.

Сумарний розмір активів кредитних спілок у порівнянні з 2012 роком зменшився на 2,2% і на кінець 2013 року становив 2598,8 млн. грн., з яких 90% (2338,92 млн. грн.) – це продуктивні активи, використання яких дає кредитній спілці економічну вигоду у вигляді доходу, та решта 10% (259,88 млн. грн.) – непродуктивні активи, які забезпечують діяльність кредитної спілки, однак доходу не приносять.

Найбільша кількість кредитних спілок (397 КС) мають обсяг активів (до 5 млн. грн.). З них 177 кредитних спілок (35,1%) обсяг активів не перевищує 1 млн. грн. І лише 57 кредитних спілок володіють активами вартістю понад 10 млн. грн. [1].

Сума кредитів, наданих членам кредитних спілок, зменшилась протягом 2013 року на 181,9 млн. грн. в порівнянні з 2012 роком і склала на кінець року 2349,1 млн. грн. Найбільше кредитів (56%) було видано на строк більше 12 місяців, найменшим попитом користувалися короткострокові кредити до 3 місяців (лише 2% загального обсягу кредитування) [1].

Структура кредитів, виданих членам кредитних спілок за видами наведена на рис. 2. Найбільшою популярністю користуються споживчі кредити, їх частка в кредитному портфелі сягнула 67% (1576,7 млн. грн.), друге місце займають кредити на придбання, будівництво й ремонт житла які склали 17% загальної структури кредитів (393,8 млн. грн.), комерційні кредити із часткою в 8% (197,3 млн. грн.), кредити на ведення селянських і особистих селянських господарств зафіксувалися на позначці 2% і 6% відповідно (в тому числі 45,9 млн. грн. та 138,5 млн. грн.).

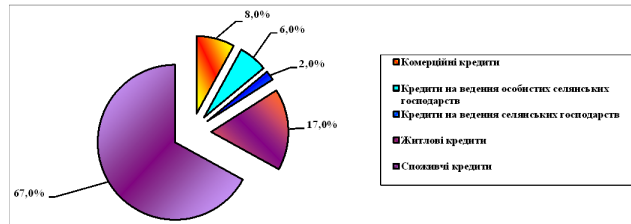

Рис. 2. Структура кредитів за видами, виданих протягом 2013 року

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Модель кредитної кооперації Сполучених Штатів Америки.

Кредитні спілки Сполучених Штатів Америки, оцінивши ряд переваг, отриманих в результаті створення об'єднаної кредитної спілки, почали активно формувати об'єднані кооперативні організації на рівні кожного штату, які, в свою чергу, згодом створили загальнонаціональні установи. Таким чином була сформована міцна, високо розвинена кооперативна фінансова система.

Кредитні спілки формують перший (базовий) рівень системи кредитної кооперації. Вони є неприбутковими кооперативними організаціями, заснованими як демократичні організації фінансової самопомогі населення, що надають своїм членам майже повний спектр банківських послуг. Членами 6960 кредитних спілок США є понад 95 млн. громадян (майже 31% економічно активного населення країни) [4]. Головною тенденцією розвитку кредитних спілок США в останні кілька десятиліть є процес злиття кредитних спілок, спричинений необхідністю підвищення конкурентоспроможності КС в умовах глобалізації.

Ліги штатів складають другий (регіональний) рівень системи кредитної кооперації. Ліги – це неприбуткові об'єднання (асоціації) кредитних спілок на рівні штату, створені для отримання різноманітних не фінансових послуг. Понад 90% місцевих кредитних спілок є членами ліг [5, с. 18].

Однією з найважливіших функцій ліг є моніторинг змін до законодавства і лобістська діяльність. Всі законопроекти, які розробляються і можуть бути прийнятими законодавчими органами штатів, аналізуються з точки зору їх можливого впливу на подальше функціонування кредитних спілок. У випадку, коли якийсь законопроект може хоч якимсь чином зачепити інтереси кредитних спілок, ліги пропонують внести до нього перелік відповідних змін та доповнень.

Другою важливою функцією ліг є навчання. Ліги пропонують навчальні семінари для працівників кредитних спілок з найрізноманітнішої тематики – від основ діяльності кредитних спілок до фінансового аналізу діяльності КС.

Крім цього, ліги надають кредитним спілкам ряд інших важливих послуг: консультаційні та аудиторські послуги, інформаційне забезпечення, підготовка рекламної продукції, пар кампаній, обслуговування кредитних спілок в системі електронних платежів тощо.

Сервіс-корпорації створюються лігами для забезпечення кредитних спілок різноманітною офісною технікою: комп'ютерами, ксероксами, ризогрофами. Саме сервіс-корпораціями здійснюються збір, обробка й аналіз даних, проводяться маркетингові дослідження [6, с. 28-32].

Корпоративні КС є фактично кредитними спілками для кредитних спілок. Вони складають другий

(регіональний) рівень системи кредитної кооперації для отримання спілками фінансових послуг, таких як підтримка ліквідності, розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках, забезпечення розрахунків.

Ліги штатів є членами Національної асоціації кредитних спілок (CUNA), кооперативної сервіс-групи (CSG) та Централі (USC). Ці три національні організації, об'єднані під назвою "CUNA & Affiliates", мають чітко визначені функції щодо кредитних спілок та ліг, є їхньою власністю, перебувають в їхньому демократичному управлінні і надають їм різноманітні послуги: обслуговування системи кредитних карток, чеків та грошових переказів, інвестиційні та інформаційні послуги, перевірка фінансової звітності та аналіз отриманих результатів [4].

Така структура забезпечує системі кредитних спілок США надійність та стабільність розвитку за наглядом державного органу в особі Національної Адміністрації кредитних спілок (NCUA).

Таким чином, кредитні спілки складають 45% структури фінансового сектору економіки Сполучених Штатів Америки завдяки існуванню потужної системи підтримки з боку 3-рівневої фінансово-кооперативної системи США.

Національна система кредитної кооперації Канади.

Особливістю системи кредитної кооперації Канади є те, що вона складається з двох окремих автономних систем кооперативного кредиту: англійської системи кредитних спілок та франкомовної системи кооперативних народних кас Дежардена провінції Квебек. Розпочнемо розгляд канадської системи кредитних спілок з першої моделі (англо-мовної) [4].

Кредитні спілки Канади за організаційною структурою, фінансово-господарським механізмом діяльності та набором фінансових послуг майже не відрізняються від американських. Вони складають перший рівень системи кооперативного кредиту. Кредитні спілки в межах провінцій об'єднані в центральні, які формують другий рівень системи.

Провінційні Централі та федерація народних кас провінції Онтаріо – регіональні асоціації кредитних спілок. Через центральні кредитні спілки здійснюють майже всі фінансові операції (електронні платежі, підтримання ліквідності), навчання персоналу тощо. Особливістю централей в Канаді є поєднання фінансових та не фінансових функцій для надання послуг кредитним спілкам. Провінційні центральні кредитних спілок формують Центральні кредитних спілок Канади.

Центральні кредитних спілок Канади – організація третього, національного рівня, яка логічно завершує побудову. Вона була створена як національна фінансова асоціація для кредитних спілок, завданням якої були підтримання ліквідності та надання своїм членам – провінційним централям, різноманітних фінансових послуг. Згодом Канадська національна асоціація кредитних спілок була реорганізована і Центральні перебрала всі її не фінансові функції на себе. Таким чином, сьогодні центральні виконують розширені функції. Вона має ряд повноважень у сфері розвитку кредитних спілок. Через центральні здійснюється доступ до національної та міжнародної системи розрахунків. Центральні підтримують зв'язки з національними та між-

народними кооперативними системами, урядовими колами, здійснює лобістську діяльність, націлену на отримання державної підтримки, сприяння та фінансової допомоги КС [5, с. 102].

Сервісні кооперативи належать членам системи кредитних спілок та обслуговують їх різноманітні потреби, в тому числі: "Concentra Financial Services Association" з підрозділом "Concentra Trust" надають фінансові посередницькі і трастові послуги для кредитних спілок; "The Cooperators Group Limited" із "The CU-MIS Group" надають страхові послуги, "Credit Union Insurance Services" призначена для обслуговування Канадської кооперативної фінансової системи шляхом надання корпоративного страхування фінансовим кооперативам; "Credential Financial Inc." здійснює управління активами в партнерстві з мережею компаній; "Credential Securities Inc." залучає інвестиції для розвитку системи кредитних спілок; "Agrifinance" – "Канадські Кооперативні Сільськогосподарські Фінансові Послуги" (CCAFS) – фінансовий кооператив, який здійснює фінансування сільськогосподарського сектору економіки; "Cusource" – навчально-методичний центр системи кредитних спілок Канади [5, с. 105].

Франкомовна система кооперативних народних кас Дежардена провінції Квебек. Цю систему можна вважати змішаного типу (дво-/трирівневою), тому що народні каси провінції Квебек є членами Федерації безпосередньо, а каси провінцій Нью-Брунсуїк, Манітоба і Онтаріо через свої провінційні федерації. Особливістю цієї кооперативної системи є потужна сервісна інфраструктура, яка дозволяє народним касам охопити понад 40% ринку фінансових послуг Квебеку і досить успішно конкурувати з комерційними банками [5, с. 112].

Висновки. Розбудову системи кредитних спілок України стримує відсутність доступних механізмів підтримання фінансової стабільності та системи гарантування вкладів, що послаблює імідж і конкурентну позицію КС на ринку фінансових послуг, концентрація ринку в системі кредитних спілок (на частку менш як 57 КС з активами понад 10 млн. гривень припадає більш як 62,6% від загальних активів по системі, в той час як на частку більше 177 кредитних спілок з активами до 1 млн. гривень лише 2,4%), нестійкість і слабка здатність кредитно-кооперативного руху до протистояння несприятливим макроекономічним чинникам та значним ринковим коливанням, повна відсутність співпраці між учасниками системи кооперативного кредиту, недостатній рівень державної допомоги, підтримки й сприяння цьому сегменту ринку фінансових послуг та інші фактори.

Кредитні спілки функціонують на грошовому ринку держави, який є особливим сектором ринку, на якому здійснюється купівля і продаж грошей як специфічного товару, формуються попит, пропозиція і ціна на цей товар. Необхідно визначити місце кредитних спілок на грошовому ринку держави.

Розглядаючи суть грошового ринку, потрібно відмітити, що це питання є дискусійним і недостатньо висвітленим в літературі. Грошовий ринок не зрідка ототожнюють з фінансовим ринком, з чим можна погодитися, якщо сам фінансовий ринок трактувати широко – як особливий сектор ринку, на якому формуються та балансують попит і пропозиція на всі види фінансових активів.

Список літератури:

1. Ринок кредитних спілок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/1059.html> – Заголовок з екрану.
2. Кредитні спілки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unascu.org.ua> – Заголовок з екрану.
3. Бюлетень кредитних спілок України №5 (27) вересень – жовтень 2009. – 64 с.
4. International Credit Union System [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.woccu.org/memberserv/intlcusystem> – Title from the screen.
5. Frenzel D. The Credit Unions: for what is it created? / D. Frenzel, D. Romer – London, 2008. – 261 p.
6. Кінг В. Кооператив та його підвалини. / В. Кінг – К.: Глобус, 2000. – 315 с.

Прудников А.О.

Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт»

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СИСТЕМЫ КРЕДИТНЫХ СОЮЗОВ УКРАИНЫ, СОЕДИНЕННЫХ ШТАТОВ АМЕРИКИ И КАНАДЫ**Аннотация**

Рассмотрены актуальные вопросы и особенности функционирования кредитных союзов (КС) в Украине, США и Канаде. Проанализирована деятельность кредитных союзов и объединений кредитных союзов, а также деятельность союзов, которые не входят в члены ассоциаций. Изучены подходы к управлению и созданию финансовых фондов ассоциаций и работа сервисных центров.

Ключевые слова: кредитный союз, фонды, сервис, объединенный кредитный союз, активы, кредиты, лиги, сервис-корпорации, народные кассы, объединенные централи.

Prudnikov A.O.

National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»

COMPARATIVE ANALYSIS OF CREDIT UNIONS UKRAINE, UNITED STATES OF AMERICA AND CANADA**Summary**

Pressing questions and features of functioning of credit unions are considered in Ukraine, USA and Canada. Analysed activity of credit unions and associations of credit unions, and also activity of unions which do not enter to the members of associations. The studied going is near a management and creation of financial funds of associations and robot of service centers.

Keywords: credit unions, foundations, service, united credit union's assets, loans league service corporations, national offices, combined centralized.

УДК 330.341.1

ВИСОКІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ШЛЯХ ДО НОВОГО СВІТУ БІЗНЕСУ**Ракітіна Н.О.**

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Розглянуто становлення нового типу суспільства – інформаційного. Показано колосальне значення та вплив сучасних високих технологій на суспільний розвиток людства. Висвітлено проблему недостатньої обізнаності людства перспективами розвитку високих технологій, що породжує неоднозначне ставлення до цього феномену. Акцентовано увагу на необхідності розуміння на державному рівні того, що в умовах глобалізації економіки та прискореної інформатизації суспільства інвестиції в науку є основним фактором підтримання її конкурентоспроможності на світовій арені. Обґрунтований тезис про те, що високі технології це наше майбутнє, це те, що рухай суспільство вперед, те, що відкриває перед ним нові можливості його розвитку.

Ключові слова: високі технології, науково-технічний прогрес, інформація, інновації, інформаційне суспільство.

Постановка проблеми. Сьогодні з впевненістю можна сказати, що ви-сокі технології керують світом. За високими технологіями наше майбутнє. Високі технології – це рушійна сила на шляху до інформаційного майбутнього. Високі технології – це випереджаючий фактор економічного розвитку. Високі технології – це поняття, що сьогодні надзвичайно широко використовується не лише в науці, але і в повсякденному житті сучасного суспільства. В чому ж сила високих технологій?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні питання становлення інформаційного суспільства є надзвичайно важливою темою. Значно зростає інтерес до тих тенденцій, які визначають перспективи розвитку людства. Життєва важливість цієї проблематики залучає до її вивчення широке коло світових дослідників. Ще п'ять десятиліть тому такі відомі американські вчені та футурологи як Е. Тоффлер [2] та Д.Белл [5], аналізуючи трансформації в суспільстві, спрогнозували перехід людства до нової стадії